

Autenticitate

Autenticitatea e, în dicționarul curent, egală cu autoritatea : însoțind, de pildă, un lucru sau o aserțiune, acestea sînt scoase, cu ea, de sub orice îndoială și puse pe linia de mișcare a cauzei unanime. Accepțiunea aceasta e obținută, în fond, din gnoseologie, autentic înseamnă acum a corespunde în totul unui punct din realitate. Produsele cunoașterii le verificăm coborînd pe sol și comparînd măsurile noastre cu etalonul fenomenal. Reflectăm adică, trăgînd prin țevile senzitive un decupaj diafan al materiei, pe care-l prelucrăm mental, iar rezultatele le corectăm prin întoarceri repetate la natură, primind astfel critica practicii. Așa stînd lucrurile, se înțelege că autenticitatea e și o chestiune a gîndirii corecte, fiind judecată de logică, ca și adevărul. Ea stabilește, cu alte cuvinte, un raport de adevăr gnoseologic între subiect și obiect și atrage atenția la coruptibilitatea reprezentărilor celui dintîi.

Totuși, stînd încă la capitolul general, e folositor a sublinia că adevărul nu se confundă întotdeauna cu autenticul. O axiomă, de exemplu, introdusă spre a evita propozițiile contradictorii dintr-o teorie, nu e și autentică, deși utilizarea ei este, ca să zicem așa, alethogenă, producînd un adevăr nou în scara cunoștinței. Există adică postulate alese convențional, dar din necesitatea calculului final, și ele nu sunt puse la proba evidenței, cum cerea încă Aristotel. Nici vorbă că procedarea are consecințe paradoxale, despărțind, în gîndire, partea de demonstrație de reprezentarea lucrului. O deducție, în felul acesta, poate parveni la un adevăr, fără a fi, pe toată întinderea ei, și autentică, lipsind adică mijlocul de a o confrunta cu realitatea imediată.

Dacă adăugăm acum că adevărul stă pe terenul logicii, permițînd a fi prelucrat cu concursul strategiilor formale, în simboluri indiferente la contingent, vom observa totodată că autenticitatea, întrucît e așezată pe heteroraportare, are determinații psihologice. Ea este, de aceea, prezentă în știință, dar nu poate lipsi din artă, de unde interesul ce i s-a arătat și i se arată încă de estetică.

Aici termenul, de pildă, nu e univoc și dicționarele nu-l explică folosind rigla. Aducerea lui însă pe planul exact, spre a fi recificat, din cînd în cînd, la etalonul cunoașterii e necesară, și operația este, de aceea, des practică de cei interesați. Ajunși la acest punct, să urmărim, pe sol concret, chipurile pe care le ia autenticitatea în gîndirea și opera lui Camil Petrescu, singurul, la noi, tentat permanent de aceasta și observînd-o, prin urmare, pe toate fețele, cu lentilă teoretică. Scriitorul era așadar împins de condiția sa intelectuală să privească termenul de la înălțimea abstracției, remarcînd, în funcție de planurile pe care acesta e așezat, schimbarea lui de structură ; cercetîndu-l adică în artă, unde fi recunoaște mișcarea pe linii proprii, ireductibile, el îl studiază apoi și pe căile aferente, venind va să zică din alte domenii ale spiritului și purtînd o sarcină specifică.

Lecciónile din texte ne dau acest tablou : o literatură e autentică atunci cînd, fixînd-o sub specia epocii, e „sincronică structural filosofică și științei ei“ (*Noua structură și opera lui Marcel Proust, Teze și antiteze, Editura Minerva, București 1971*). Ideea e de extracție fenomenologică, scriitorul însuși precizînd că, din acest punct de vedere, un moment autentic este acela „în care veacul ia cunoștință de propria lui semnificație“. Trecînd la termeni hegelieni înțelegem că această „luare de cunoștință a veacului“ e un mod numai al acestuia de a-și destăinui ce face el atunci cînd face ceva. O altă accepțiune a autenticității expusă în același loc e „contactul cu concretul“, accepțiune scoasă, cum se vede, tot din filosofia lui Husserl, la care dramaturgul nostru revenea des. Conștiința, în aceasta, este un univers de sensuri, care nu plutește însă deasupra norilor, fiind legate la sfera de dedesubt, a obiectelor. Cu alte cuvinte, conștiința e ipoteza subiectivă a „vizatului“, a fi concret, acum, nu e a pune degetul în unghiul terestru. O notă, teoreticește mai sumară a tabloului, peste care am fi putut trece, introduce constatarea „că artistul nu poate povesti decît propria sa viziune despre lume“, dar Camil Petrescu precizează imediat ; „ceea ce e original în conștiința proprie“ (*Op. cit.*) În altă parte, în fine, trecînd la estetica teatrului, scriitorul remarcă „năzuința spre adevăr“ care „s-a manifestat întotdeauna în teatru, dar nu într-un con-

cret fenomenologic, ci fără conștiința structurii semnificațiilor" (*Modalitatea estetică a teatrului, București 1937*). Autentic, în acest caz, e numai acel univers mental care corespunde structurii de idei, există un tip anume de a aserta conștiința unei judecăți, fără a ceda la jocul întâmplării.

Dar cea mai interesantă contribuție a lui Camil Petrescu la lămurirea conceptului de autenticitate o găsim în opera sa dramatică, unde personajele, un Andrei Pietraru, un Bălcescu, un Gelu Ruscănu, au, toate, aplicație pentru semnificativ. Ele au „văzut idei”, „iele” fascinante, ceea ce vrea să zică, în ultimă analiză, că existența este accesibilă numai în exersarea spiritului în vederea unui mod superior de a fi, confirmat logic. Altfel spus, ceea ce caracterizează personajele evocate e raționalismul extrem, interesul pentru translațiile (prin „împarantizare”) eidetice și pentru jocul exact al semnificațiilor. Toată ideea dramatică stă deci, cum spuneam și altă dată (v. *Camil Petrescu și modalitatea noologică, revista Teatrul nr. 10/1968*), în certitudinea irecuzabilă a proceselor raționale. Conștiința autentică, crede Camil Petrescu, este conștiința esenței și drama e concepută, în consecință, ca dramă ideologică; ea se află, cum zice scriitorul însuși, în „revelațiile în conștiință”. Omul creat de dramaturgul român își ia, în felul acesta, libertatea de a pune ființa sa, răscolită de mari gânduri, în centrul problemei filosofice. Capacitatea lui de acțiune e în funcție de reprezentările consecinței, de o „vedere dincolo de materialitatea faptului”. Nu e dramatică, mai precizează cu altă ocazie scriitorul, decât confruntarea între sferele conștiinței pure (*Addenda la Falsul tratat, 1947*).

Să examinăm mai îndeaproape aceste observații. Conflictul dramatic, singurul admis ca autentic de Camil Petrescu, e acela cognitiv, cu funcție în ordinea noologică. Drama se organizează în scopul cunoașterii și a stabilirii, pe această cale, a unui statut ontologic decisiv. Dar căutarea dramaturgului merge și spre fixarea unui mod autentic de manifestare teatrală, adică scenică, a conflictului. O primă aproximare se referă la „naturalitatea” interpretării, chestiune — afirmă el — rejețabilă: ea „omoară și stinge excepționalul”. Camil Petrescu mai preconizează apoi mijloace noi în ordinea spectacologică, „regie structurală, substanțialistă”, „supraregie organică”, termeni încă insuficient clarificați, deși știm, din alt text de data aceasta, că „substanțialul” (autenticul) nu e totuna cu substanța ca materie inertă, ci calitatea conștiinței de a semnifica permanent: „substanțialul e materia din momentul începerii procesului dialectic al salturilor calitative” (v. *Contemporanul*, nr. 9/1957), „ierarhia calității în istoric”, „un conjunct, în sfârșit, între esență și concretul istoric”.

Dacă vrem să tragem, acum, o concluzie va trebui să observăm că ori de câte ori apare, la Camil Petrescu, conceptul de auten-

ticitate, acesta este însoțit de conceptul de semnificație. Între aceasta din urmă însă și adevăr orice raport este de mai puține ori menționat; căci a fi analitic, în acest caz, cum este, de fapt, teatrul camilpetrescian, și demonstrabilitate există o legătură directă, a demonstra nefiind, totuși, singurul scop al artei. Artă e numai autentică, nu și adevărată. Ea, ca să continuăm în această ordine, nu definește, ci descrie stări, dînd contemporanului o conjuncție numai între perechile fundamentale ale realului: din spirit și din materia fenomenală. Putem, după acestea, să formulăm un prim precept: cum că limbajul autentic, în teatru, e limbajul-obiect, termen admis în semantică, dar, așa zicînd, încă negeneralizat pe măsură.

Autenticitatea — și Camil Petrescu, care avea propensiune la științe, ar fi acceptat prezumția descententă — înlocuiește, în artă, ceea ce, în știință, e imposibil: adevărul absolut. Ea este, dacă vrem, o problemă juridică. În artă, conștiința are dreptul de a sfida, în numele autenticității, adevărul garantat de empiria nemijlocită. Este vorba, din nou, de semnificație: ea construiește, în timp ce definiția (ca adevăr) arată numai. A fi deci autentic (al doilea precept) înseamnă nu a postula concepte, dar a construi unul. O reconstrucție, prin urmare, rațională a contactului nostru cu lumea nu poate fi absolut adevărată, ca poate fi, totuși, autentică, singură garanția euristică fiind, în acest caz, suficiență: cunoașterea oferită de artă depinde de discurs, de simbolismul conținut, de, în sfârșit, organizarea semnificațiilor.

O altă explicație (al treilea precept) ce se poate da, din premisele pe care le-am luat, autenticității este mai neted gnoseologică și Camil Petrescu, ca să revenim, a atins-o și el în studiile mai târzii. Autentică e, observă el, opera de artă care „dă impresia evidentă că este o reflectare a realității adînci, ce răsfîrte lumea cît mai mult, pe toate dimensiunile ei așa cum este ea” (*Opinii și atitudini, București 1962*). Condiția și aici este aceea a conjugării între două ordine, unul al conștiinței, celălalt al lucrurilor, fără însă a lăsa ca ultimul să urce prea sus, realitățile fiind mereu concentrice. Vom spune, așadar, că autentic înseamnă a da forme obiectivate ale cunoașterii. *Adaos*. Să adăugăm, în încheiere, că pentru artă teatrului a folosi ca metodă ironia înseamnă a presupune ca țintă finală autenticitatea. Cine s-a întrebat asupra ironiei a simțit că ea se ridică totdeauna pe un raport dur, acela de neconcordanță între viață și propria ei semnificație. Ceea ce încearcă, în consecință, ironia nu este găsirea punctului de coincidență între laturile expansive, ci ștergerea unei iluzii și plasarea conștiinței noastre în istoricitate, adică pe o scară a existenței concrete, ale cărei pozițiuni pot fi verificate.

Aurel Brumaru